

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Szenes Hanna dalát énekelt az ukrán hadsereg kórusa

A megható tiszteletre a Babij Jar-i mészárlás helyszínén került sor.

Az ukrán hadsereg kórusa az Éli című izraeli dalt adta elő a holokauszt nemzetközi emléknapja

Éli, Éli, Istenem, Istenem

alkalmából, megható tisztegessel adózva ezzel a náci népirtás áldozatainak, írja a Ynet nyomán a Kibic. Szenes Hanna Séta Készárja felé című versének megzenésített változata a Babij Jarban tartott megemlékezésen hangzott el.

A rendezvényt az ukrán zsidó község tartotta, és részt vett rajta Volodimir Zelenszkij ukrán elnök is.

„Ez egy megható gesztus az ukrán nép részéről, amely különösen fontos az Ukránban zajló tragikus események láttán” – mondta Michael Brodsky, Izrael ukrainai nagyköveté. „A holokauszt közös történelünk

ni Magyarországra, hogy segítse a zsidók megmentését, de a határon elfogták, majd később kivégezték.

A költő Szenes a küldetése előtt egy barátjára bízta a műveit tartalmazó jegyzetfüzetet, benne az ukrán kórus által előadott, 1942-ben írt verssel.

Babij Jar volt a helyszíne annak a tömeggyilkosságnak, amelyet 1941. szeptember 29–30. között 33.711 zsidó férfi, nő és gyermek ellen követtek el. A világháború folyamán a szurdokban további mészárlásokat is elkövettek zsidók és nem zsidók ellen. Az ottani áldozatok számát 100 ezer főre becsülik.

Babij Jarban ma egy holokauszt-emlékközpont található, amely az ott meggyilkolt zsidók, valamint a kelet-európai holokauszt történetét meséli el.

Rakétatalálat Huliaipole város zsinagógáján

történelmi részében végzett katasztrófális pusztításáról és a helyi zsinagógát ért károkrol számoltak be, írja a Ynet nyomán a Kibic. Nem ez az első eset, hogy eltálltak a történelmi épületet a háború során: a

támadását Huliaipole zsinagógája ellen” – mondta Mose Aszman, Ukrajna főrabbija. „Egy normatív világban elfogadott, hogy a szent helyek érinthetetlenek. Az oroszok ezt az egyezményt is megszegtek” – tette hozzá Aszman, aki elvárja, hogy a világ vezetői elítéljék a tettet.

Zeev Elkin izraeli parlamenti képviselő indulatosan reagált az incidensre: „Orosz rakéta eltalált egy történelmi zsinagógát Ukrajnában, ahol néhai nagyapám született és nőtt fel, és a dédapámat, akiről elneveztek, meggyilkolták. Milyen szomorú és felháborító. A szent helyek és az imaházak megrongálása, még ha harcról van is szó, olyan cselekmény, amelyet egyértelműen el kell ítélni, és követelni kell, hogy ez többé ne forduljon elő.”

Tavaly márciusban egy jesiva épületét Harkiv városában közvetlenül találta el egy rakéta, amely minden elpusztított. „A harcok kezdete óta több támadást is ellenzeneadtunk, a zsinagógánk és az iskolánk ablakai betörtek” – mondta Moskovic rabbi a Ynetnek –, de ez már valami más volt: közvetlen rakétatalálat érte a történelmi zsinagógát, amelyet akkor kaptunk meg, amikor ideérkeztünk 32 évvel ezelőtt.”

Az Európai Zsidó Kongresszus (EJC) reagált Szergej Lavrov orosz külügyminiszter azon nyilatkozatára, amelyben az oroszokat a zsidókhöz, a Nyugatot pedig Hitlerhez hasonlította – írja az Ukrainska Pravda ukrán hírportál. „Megdöbbentőnek és felháborítónak tartjuk ezt a szégyenletes kijelentést, amelyben Lavrov miniszter összehasonlította a Nyugat tetteit, valamint hatmillió zsidó üldözését és meggyilkolását” – közölte Ariel Muzikant, az EJC elnöke. „Ez a holokauszt legdurvább ellenzéki tette hozzá, felszólítva az orosz politikust, hogy kérjen bocsánatot és vonja vissza a szavait. Az orosz külügyminiszter korábban már magát Zelenszkijt hasonlította Hitlerhez.

Emlékezni és emlékezetetten a holokauszt emléknapján

Az ENSZ 2005-ben nyilvánította a holokauszt nemzetközi emléknapjává január 27-ét, és ez alkalomból tartottak megemlékezést Nyíregyházán, a Bernstein Béla téren található emlékműnél. Somos Péter újságíró beszédében elmondta, a békében felnőtt nemzedék és a mai fiatalok el sem tudja képzeli a háború és a jól megtervezett népirtás borzalmait.

Béke és egyetértés

– Nyíregyházán a deportálás előtt közel 5 ezer zsidó polgár élt, a város lakossága akkoriban több mint 60 ezer fő volt. A mai arányok azonban teljesen mások: a 118 ezres városban mintegy 50 zsidó lakik. Ezt a drasztikus csökkenést több dolgozó okozta, de a legfőbb ok egyértelműen a holokauszt volt. Sokan nem tudják, kiről neveztek el a teret, ahol a holokauszt áldozatainak emlékműve áll. Bernstein Béla a nyíregyházi zsidó hitközség főrabbija volt 35 éven át. A hitközség zsinagógája a háború alatt kiégett, megmaradt falát emlékművé alakították át, melyet napjainkban a Kótáji úti zsidó temetőben találjuk meg. A rabbi 1909-ben érkezett Nyíregyhárára, ekkor a város a felekezetek közötti béke és egyetér-

tés mintaképe volt. Ezt fertőzte meg később az államilag generált antiszemitaizmus. Bernstein Bélanak a deportálás előtt lehetősége nyílt Budapestre menekülnie, ahol talán túlélhetne volna ezt a sötét időszakot, hiszen a legnagyobb veszeséget a diákok zsidóság szennyezte el – ismertette Somos Péter, majd hozzátette: a

rabbi nem akarta itt hagyni a hitközséget.

– Az emlékmű helye is a gettó része volt, az ortodox zsinagógában pedig a gettókórházat rendezték be. Ott feküdt betegen Bernstein Béla, egészen addig, amíg közössége tagjaival együtt elszállították a halálba.

KM/Szon.hu

Somos Péter: Az emlékmű helye is a gettó része volt

Fotó: Puszta Sándor

Volodimir Zelenszkij a Babij Jar-i holokauszt-emlékhelyen

Forrás: © AFP képernyőfotó

holokauszt emléknapján a világot a közöny és a gyűlölet elleni összefogásra szólította fel, közel egy évvel azután, hogy Oroszország megszállta a hazáját, írja a Euronews. „Ukraina ma is, mint mindig, tisz-

zel zajlik hozzájánk. Oroszország, amely egykoron felszabadított minden itt, most háborút folytat Ukrajna ellen. Miért? Miért ez ma a politika?” – tette fel a kérdést az egykor Auschwitzi fogoly és túlélő, Zdzislaw Włodarczyk.

Ez volt az első alkalom, hogy Oroszország nem hívták meg a nemzetközi megemlékezésre azon a helyen, amelyet egykor a szovjet hadsereg katonái szabadítottak fel.

Történelmi zsinagógát talált el egy orosz rakéta Ukrajnában

Ukrajna főrabbija szerint az egész világnak el kellene ítélnie az esetet.

Az ukrainai Zaporizzsia régióban található Huliaipole lakói a város

2022 májusában végrehajtott orosz ágyúásban már megsérültek az ablakai és egy fal betörte.

„A zsidó közösség nevében határozottan élítélem az orosz hadsereget

Ezek a 102 éves Keleti Ágnes legjobb mondatai

Elképesztő még belegondolni is, de 102 szál gyertya díszelgett a legendás tornász, Keleti Ágnes tornáján. minden idők egyik legeredményesebb magyar olimpikonja a fantasztikus életútja mellett életigenléséről és rendkívül szellemes aranykőpéseiől is ismert.

Szinte minden későn jött Keleti Ágnes életében: 35 éves volt, amikor a legelső olimpiai aranyérmét szerezte, tűl a negyvenen szülte meg első fiát, és 95 évesen költözött végleg haza, Magyarországra. Szorgalmának, alázatának és optimizmusának köszönhetően amihez hozzányúlt, arannyá vált a kezében. Őt olimpiai aranyérem, egyedülálló sportpályafutás Magyarországon, Izraelben pedig a nemzeti tornasport megtérítése. Szerinte nincs itt titok, hanem a cél érdekében minden áldozatot meg kell hozni.

„Mindig is élni akartam, ez segített át a nehézségeken.”

Húspárban dolgozó zsidó család gyermekeként 1921-ben jött világra Klein Ágnes néven a most 102 éves Keleti Ágnes, aki már kislányként is imádott zenére mozogni. Négyévesen kezdett el tornázni, mivel a gyermekorvos foltot talált a tüdőjén, és egy speciális mozgásterápiát írt neki elő. A torna mellett Ágnes másik nagy szerelme a csellő, nemegyszer még a Zeneakadémián is fellépett. A kisgyermekek versenyzetéről pedig ezt gondolja: „**A KORÁN KEZDETT, KÉMÉNY TORMA TÖNKRETESZI A GYERMET. ELŐSZÖR AZ AGYÁT KELL FEJLESZTENI, NEM A TESTÉT.**”

Ágnes pályatársainál jóval később, 16 évesen kezdett el versenyszerűen tornászni, legelső bajnokságát 1940-ben nyerte meg. Így emlékszik a kezdetekre: „**HA MA VALAKINEK ELMONDOM, HOGY MIKOR KEZDETEM KOMOLYAN TORNAZNI, AZ NAGYON CSODÁKOZIK, MERT A LÁNYOK MANAPSÁG TIZENHÉT-TIZENNYOLC ÉVES KORUKRA MÁR ABBA IS HAGYJÁK.**”

Aztán jött a második világháború, és a nácik térhódítása miatt az is csooda, hogy egyáltalán életben maradt. A vészkarosak csaknem végzetesen kettétörte a sportpályafutását, hiszen 1938 és 1941 között származása miatt eltávozták a versenyestől. 1944-ben férjhez ment Sárkány Istvához, a berlini olimpia tornászválogatottjának tagjához, mivel azt remélte, hogy így nem deportálják. Édesapját Auschwitzban meggyilkolták, otthonukat bombatalálat érte, ő pedig Juhasz Piroska néven Szalkszentmártontban bujkált.

„**A LEGSZÖRNYÜBB DOLOG, AMIRE EMLÉKSZEM, AZ VOLT, AMIKOR A HÁZ OLDALÁBAN MEGLÁTTAM EGY HALOTT ASSZONYT, AMINT FOGTA HALOTT KISLÁNYA KEZÉT, MIND A KETTÉN RÓZSASZÍNŰ SELYEM HÁLÓINGBEN VOLTAK, ÚGY FEKÜDTEK EGYMÁS MELLETT AZ UTCÁN JÉGGÉ FAGYVA, MINT KÉT VIASZBABA. FELTETTÜK ÖKET EGY TALICSKÁRA, ELTOLTUK A TALICSKÁT AZ ERZSÉBET TÉRRE, ÉS OTT BEGURÍTOTTUK ÖKET A KÖZÖS SÍRBA. SEM MEGBOCSÁTANI, SEM ELFELEDNI NEM TUDOM EZT A KÉPET.**”

A háború és a nácik bukása után a nagy visszatérés sem váratott magára: 24 évesen kezdte újra, amikor mások már szögre akasztják a tornászruhát. A sportéleben kifejezetten idősnek számított már, amikor 26 évesen megnyerte a magyar bajnok-

ságot, a 48-as londoni olimpiára azonban nem juthatott ki egy sérülés miatt.

„VERSENÝZŐ KOROMBAN A VERSENÝEK UTÁN CSAK AKKOR TUDTAM ELALUDNI, HA VÉGIGGONDOLTAM ÉS LEÍRTAM MINDAZOKAT A HIBÁKAT, AMELYEKET A GYAKORLATAIMBAN ELKÖ-

A holokausztúlélő tornász máig az ország egyik legeredményesebb sportolójának számít

Fotó: István Derencsenyi / Getty Images Hungary

VETTEM AZT IS MEG KELLETT FOGALMAZNOM, MÉRT NEM TUDTAM ELÉG NYUGODTAN VERSENÝEZNI, VALAMINT HOGY MIKÉNT LEHETNE MÁSKOR JOBBAN DOLGOZNI.”

Már túl volt a harmincon, amikor végére kijutott az olimpiára, s az 1952-es helsinki játékokon a talaj bajnoka lett, ezenkívül egy ezüst- és két bronzéremmel tért haza Finnországból. Ágnes mindig híresen ügyelt alakjára és megfelelő táplálkozására. Máig is vallja, hogy keveset szabad enni, és esküszik a rengeteg gyümölcsre.

„**NEM MI VAGYUNK AZ ÉTELÉRT, HANEM AZ ÉTEL VAN ÉRTÜNK. OKOSAN ESZEM, EZÉRT NINCS HASAM.”**

Helsinki után az 1956-os melbourne-i olimpia következett, ahol az akkor már veteránnak számító Keleti Ágnesnek négy olimpiai aranyérmet akasztottak a nyakába: talajon, gerendán, felemás korlátón és a kéziszerzapatban nyert.

Elbűvölte Fülöp herceget

A kéziszerzapat piros-fehér-zöld nemzeti szalaggal adta elő gyakorlatait Kodály Zoltán Marosszéki tánccímű művére. A produkciónak megfogtak az olimpiai fővédőöknek, II. Erzsébet hitvesének, Fülöp hercegnek, hogy megismételte a kúrt. Számos érdeme mellett Keleti Ágnes lett az egyetlen magyar versenyző az olimpiák történetében, aki egy nap három aranyat volt képes szerezni. Az aranyesőt követően azonban még az olimpiai faluban eldönthette, hogy a csúcson hagyja abba, és azonnal visszavonul az elsporttól.

„**A SZÉPSÉGET NEM SOKRA TARTOM. AZ OKOSSÁGOT ÉS AZ ÜGYESSÉGET INKÁBB.”**

Izraelbe költözött

Az 1956-os forradalom leverését Melbourne-ben, az olimpiai csapat tagjaként követte végig. Látván a megrázó képsorokat és híreket, több magyar sportolóval együtt úgy döntött, hogy nem tér vissza a diktatúrába, hanem kinn maradt Ausztráliában, majd kisvártatva Izraelbe költözött. Életfelfogása és vasakarata új hazájába is elköltözött.

„**MINDIG A SZERENCSÉT-LENSÉGBEN VOLT SZERENCSÉM, A TÖBBIT PEDIG SZORGALOMMAL ÉRTEM EL. AZÉRT MEHESETT ILYEN JÓL A SPORT, MERT SOSEM AKARTAM NYERNI, ENGEM AZ UTAZÁS IRÁNTI VÁGY HAJTOTT IGAZÁN.”**

Izraelben azonnal megvetette a lábat, 1958-tól 1980-ig az izraeli tornaválogatott edzője volt, valamint az Izraeli Testnevelési Főiskolán is tanított.

„ÉN NEM ANNYIRA TANÍTANI SZERETTEM, MINT IN-KÁBB SEGÍTENI.”

Túl a negyvenen lett anya

A sztársportolt Izraelben a szerelem is utolérte: második férje Bíró Róbert lett, akihez a Maccabi Játékokon ismerkedett meg. A férfi sportújságíróként volt jelen, és amikor meglátta Ágnest tornáznai, annyit mondott: „Ez a nő lesz a feleségem.”

A férfiakról azonban sajátos véleménye van.

„A FÉRFIAKÉ A GYENGÉBB NEM, NEM A NŐKÉ. HA A FÉRFIAKNAK KELLENE GYEREKET SZÜLNI, NEM SOK PICI SZÜLETNE.”

41 éves volt, amikor világra hozta első fiát, Dánield, majd két évre rá a jelenleg divattervezőként dolgozó Rafael is megérkezett. A gyermeknevelésről így vélekedik:

„A GYERMEK JÖVŐJE A SZÜLŐ.”

Ágnes betöltötte a 65. évet, amikor végre visszakapta magyar állampolgárságát, s 95 évesen végleg hazatérült Budapestre.

Mindörökké spárga!

További „fun fact” a még mindig rendkívül hajlékony Ági néni nem minden nap életében, hogy 2018-ban szerepelt az izraeli Got Talentben, mert ilyen idősen sem kottyan megneki lemmeni spárgába. S hogy mi a hosszú élet titka a 102 éves sportlady szerint?

„**„A HOSSZÚ ÉLET TITKA AZ, HOGY NEM SZABAD A TÜKÖRBE NÉZNI!”**

Beszterczei Judit / Dívány.hu

Megnyitották Rio de Janeiróban a holokauszt-emlékművet a látogatók előtt

A Botafogo városrész egyik dombján emelt építmény nemesak a nácik által legyilkolt hatmillió zsidónak, de a rezsim homoszexuális, illetve fogyatékos áldozatainak is emléket állít. Az emlékmű látványos eleme a 20 méter magas torony, amely a tízparancsolatot hivatott szimbolizálni. A Ne ölj! parancsolat kiemelt helyen szerepel.

„A látogatók nem a nemzetiszocializmus vagy a második világháború történetét fogják megtapasztalni, hanem a szenvendők szemével a holokausztot” – mondta Alfredo Tolmasquin kurátor a megnyitón, írja a Híradó.hu.

Az emlékmű építését az időközben elhunyt Gérson Berger zsidó politikus és aktivista kezdeményezte harmadik éve, a nyertes pályaművet azonban csak az utóbbi években valósították meg. Az emlékműhöz társuló, részben interaktív tárlaton holokausztúlélők sorsát lehet megismerni. Tolmasquin szerint a kiállítással nem milliók történetét akarják bemutatni, hanem történetek millióit elmesélni.

„Ahogy nézem a fotókat, nagy fájdalmat érzek. Mert sokakat ismertem a felvételen szereplők közül, olyanokat, akiket meggyilkoltak a koncentrációs táborkban” – mondta a Varsóban született Jorge Trendler holokausztúlélő a megnyitón.

Trendler szülei is az egyik haláltáborban vesztették életüket, amikor ő még gyerek volt.

Tolmasquin szerint mintegy 25 ezer holokausztúlélő menekült Brazíliába, de már az 1930-as években is több ezer zsidó család érkezett a latin-amerikai országba. Más brazil nagyvárosokban, így São Paulóban és Curitibában, már emeltek holokauszt-emlékműveket.

Zsidók Győri Gyökerei

Világtalálkozó

Folynak az előkészületek – elindult a diákpályázat

A zsidók deportálásának 80. századú évfordulójáról történő méltó megemlékezés keretében a civil kezdeményezésre létrehozott Zsidók Győri Gyökerei Alapítvány a holokauszt túlélők leszármazottainak részére világtalálkozót rendez Győrben 2024. július 4–7. között. Előzetes felmérés szerint az eseményen kb. 150 hazai és külföldi vendég vesz részt.

A találkozó fővédnöke a győri polgármester, védnökei pedig a vármegeyei főispán és a vármegeyei közigazgatás elnöke. Az esemény Győr hivatalos 2024. évi programjának része lesz.

Az alapítvány honlapján (<https://jewishgyor.org/>) hely- és családtörténeti írások mellett már megtalálható a találkozó tervezett programja. Az események közül kiemelést érdemel a polgármesteri fogadás, az emlékkonferencia (fő téma: a győri és a környékelbeli zsidóság múltja, jelene és jövője; multi-generációs traumák kérdése), az emlékkoncert a zsinagógában hivatalos művészkek és a győri egyetem zenei tagozatos diákjai fellépésével, a temetői megemlékezés és közös fájltetet. Emléktábla avatására is sor kerül az ún. Budai úti barakkok helyszínén.

Az alapítvány az eseményekre a nagyközönség meghívását is tervezzi.

Az előkészítő munkálatok között az egyik legfontosabb a zsidó helytörténettel foglalkozó, „Az ő sorsuk, a mi történelünk” elnevezésű diákpályázat, amelyen kilenc középiskola (hét győri, egy-egy pannónhalmai és csornai intézet) 18 háromfős csapatnak van részt. A kutatási és művészeti munkákat 2023-ban dolgozzák ki. A győztes csapat a kutatási eredményeit a világtalálkozó konferenciáján mutatja be, ahol a művészeti pályamunkákat is kiállítják.

A teljes vállalkozás jelentős költségekkel jár, ezért az alapítvány nagy erőfeszítését tesz a programok megvalósítását szolgáló pénz-

ügyi források megeremtésekért. Adományokat köszönnettel fogadnak a honlap [Adomány oldalán](https://jewishgyor.org/adomany/) (<https://jewishgyor.org/adomany/>).

Krausz Péter, a Zsidók Győri Gyökerei Alapítvány kuratóriumi elnöke szerint „közel 80 évelvel előtt az akkori magyar hatóságok és a náci megszállók brutálisan megsemmisítették a város tarsadalmának egy teljes mértékben integrálódott szelektét, Győr akkorai népessége éppen a 10%-át, amely a 20. század első

felében élvezetlenített érdemeket szerzett a modern helyi ipar és kereskedelemben megeremtésekben. A zsidóságnak a város fejlődésére gyakorolt hajdani jótékony hatását Győr ma is élvez. A 2024-es megemlékezések és az azokhoz kapcsolódó, történelmi ismereteket bővítő diákpályázat nem csupán a múltba tekintenek, hanem azt is célozzák, hogy visszavezessék a régi elszakadásokat győri gyökereikhez, erősítsek a kölcsönös megértést és a győri helyi társadalom befogadókészségét. Ezen a bázison egy igéretesből jövő épülhet.”

Az OR-ZSE jelenti

Tiszttel Főszervezőt Úr!

Szeretném tájékoztatni Önöket az általam vezetett Egyházi/felekezeti közösségszervező szak 2022. évi tevékenységéről, programjáról.

Gazdag, eseménydús évet zártunk. Röviden összefoglalva dr. Biró Tamás tudományos rektorhelyettesünk ismertetőjében alant olvashatják. (Dr. Goldmann Márta)

* Az Egyházi/felekezeti közösségszervező szak 2022. évi jelentése bemutatja a tevékenységeket, publikációkat és a hallgatók által végzett szakmai gyakorlatokat. Az OR-ZSE egyházi/felekezeti közösségszervező BA képzésén a hallgatók minden alkalmat megragadnak, hogy a magyarországi és a határon túli magyar ajkú zsidó közösségek jelenével és múltjával minél személyesebb kapcsolatot építseknak. Budapesti sétkánon és különböző tanulmányi kirándulásokon vesznek részt, 2022-ben Miskolcon, Kassán, Abádszalónkon, Galántán és Szereden is jártak. Az egyetem tudományos diákkörében aktívan kuttanak, egy májusi házi konferenciát követően a decembeli TDK-konferencián öt hallgató is kvalifikálta magát a 2023-ban megrendezésre kerülő Országos Tudományos Diák-köri Konferenciára. Egy hallgató Erasmus-ösztöndíjjal Erdélyben tanult, és többen is tartottak ismeretterjesztő előadásokat budapesti és vidéki zsidó közösségekben. A hallgatók írásai közül többet publikáltak különböző folyóiratok és online feltületek. A Szombat c. zsidó közéleti magazinnal immár többével együttműködés keretében idén is számos cikk jelent meg online és nyomatott felületeken. Kötelező szakmai gyakorlatukat pedig hall

E m l é k o l d a l

JÁK SÁNDOR

Elszomorító és vigasztaló

A háború idején a Férfi, Feleség úgy remélte, ha kikeresztelkednek, kevesebb megpróbáltatásban lesz részük. Nem tudom biztosan, hogy hamis papírokat szereztek-e ehhez vagy valójában hitet változtattak. Eletben maradtak, megtállálták boldogulásuk útját. Egy fiúuk és egy leányuk született. A fiúnak mostanában volt az esküvője. Az asszony gratulációmra így felelt:

– minden rendben lenne, csak van egy kis szépséghiba.

– Mi az? – kérdezem.

– Az, hogy a leány zsidó.

Egy ismerősöm váltig veregeti a mellét:

– Zsidó voltam, és az is maradok.

– És mennyi hitközségi adót fizet? – kérdezem.

– Hát még fizessek is?

Valakinek intézményeinkről beszélek, többek között a konyháról is, ahol a magukra maradt szegény öregeknek enni adnak.

– Nem tudtam, hogy illyesmi is

van. Szép. Legyen olyan szíves, mondja meg, hol működnek ilyen konyhák.

– Mire kell az magának?

– Van egy öreg néni, talán már kilencvenéves is lehet, annak akarom megadni a címét, menjen oda ebédelni. Az ember ott segít, ahol tud. Igaz?

A segíteni kész ember tavaly cserélte le a kocsiját, egyik telkét a törvényes rendelkezések értelmében el kellett adnia. S az öreg néni, akitől szolt, közel a ronkona.

*
Egy másik ember:

Életében akkor hagyta el először az országot, amikor Auschwitzba szállították. Most a következőket panaszolja:

– Kértem, hogy ebben az évben is adjanak valutát, visszautasítat. Tavaly Olaszban voltunk, akkor kaptunk, ez idén Svédországra szerettünk volna utazni. Most várhatunk még két esztendeig. Borzasztó ez, ugye?

– És most mit fognak csinálni? – kérdezem az elégdetlenkedőt.

– Hát mit csinálhatunk? Elme-

gyünk Bulgáriába vagy a Balatonhoz.

– Azért ezt ki lehet bírni – vigasztalom.

Haragosan rám néz, legyint, és faképnél hagy.

*
Két jiddise máme beszélget a szociális otthonban.

Egyik: „Az én drága fiam nemcsak jó, hanem okos is, és nagyon szeret. A múltkor írta, aleg varja, hogy meglátogasson, majd fog is időt szakítani. Hálá az Égnekn, jól meg neki, és az lefoglalja. Ragaszkodik hozzáim, csak a menyem ne volna olyan...”

Másik: „Az én drága leányom nemcsak szép, hanem okos is, és nagyon szeret. A múltkor írta, hogy igyekezik meglátogatni, csak küssön hozzá. Most költöztek nagyobb lakásba, és biztosan az elfoglalja. Ragaszkodik hozzáim, csak a vőm ne volna olyan...”

Ez a beszélgetés napról napra megismétlődik, olykor kétszer is.

Miről másról beszélhetne két ilyen elhagyott öreganya?

*
A fölöslegű általában az irodájaban ebédel, de jom kippurkor tüntetően a vállalati ebédlőben ült asztalhoz. Az ominózus napon a szoktnál is rosszabb és kevesebb volt az üzemi ebéd. A fölöslegű sérelmezete is a konyhafőnöknel, amire ez így válaszolt:

– Önöknek ma hosszúnapjuk van, gondoljon kérem arra, hogy bőjtöl.

Történetek híres emberekről

Moses Mendelssohn német filozofus 1759-ben a Berlini irodalmi levelekben bírálatot közölt II. Frigyes király egyik verséről. Mendelssohnt ezért az államügyész felelősségre vonta. Ekkor a filozófus így szólt:

– Aki verseket ír, tekézik, aki pedig tekézik – legyen király vagy paraszt –, tűrie kell, hogy a tekeállító ítéletet mondjon dobása felett.

Ezzel a per befejeződött.

*
Albert Einstein, a híres fizikus néha meghívta magához a szomszéd család tízéves kislányát. A felesége egyszer megkérdezte:

– Hogyan pazarolhatod az időt egy tízéves kislányra?

Mire Einstein elmosolyodott, és megadóan széttárta karjait:

– Pazarlásról szó sincs. Tudod, mennyire szeretem a mézcukrot. A kislány hoz cukrot, és én megoldom a házi feladatát!

*
Moritz Saphir, a magyar származású német humorista nem valami hízelgő módon nyilatkozott egy színészről, aki első izgatottságában azután hozzájöttet, hogy szemrehányást tegyen neki. Mivel Saphirt a színészről nem találta otthon, egy papírra ráírta a következőket:

IRIGY BESTIA!!!

A népszerű humorista másnap mintha mi sem történt volna, viadám hangulatban megjelent a színészről lakásán:

– Tegnap távolletemben tisztelegettette nálam – szolt udvariasan a hölgöhöz –, és névjegyet az ajtómon hagyta. Kötélességemnek tartottam tehát, hogy látogatását viszonozzam...

SZILÁGYI GYÖRGY

Epizódok 1944-ből

Angyalföld. Szegedi út. Ebédel a század. Kinn az utcán a hézagos deszkaréterítés mellett nők várakoznak. Anyák, feleségek, fiatal lányok, fiukért, férfjukért, apukért aggódó asszonyok és gyermekek. Reménykednek. Talán ma sikerül szót váltani a szeretett férfivel, vagy legalább látni őt. Kevéssel beérlik. Elég egy biztató tekintet, a kerítés résein átsugárzó mosoly, szemvillanás. Várnak. Ahogy műlnak az órák, egy rendkívül csinos, fiatal szőke nő sétál fel-alá a kerítés előtt, meg-megáll, ágaskodik, bekucskál, nem adja fel a reményt, látni akarja emberét, aki velő összekötötte a sorsát. A keretlegények megeszik a szemüköt, csak a nőt látták benne. Vidéki emberek, nemigen járnak moziba, ők nem ismerik fel. A tiszték azonban „készültek” belőle. Vigyorogva és vicsorogva bámulják. Nem bírják ésszel felfogni, hogy egy keresztenyő nő – egy filmszínészről! – és egy zsidó munkaszolgálatos... És ez így megy napról napra. Már mi is várjuk, aki a konyhán dolgozunk, mikor lobban fel szőke hajkoronája a kerítés lécei között. Én, a századnál bujkáló siheder (ez már egy másik történet), aki korom szerint még nem vagyok „hadköteles”, álmomban sem gondolok arra, hogy néhány év múlva az egyik fővárosi színház igazgatójákkal szerződtetem őt... Csak bámulom kamaszos kíváncsisággal, aztán suttogva adom tovább a többieknek: megint itt van! Róth Janit várja Buttykay Emmi...

1944 októberé. Süt a nap. A Nemzeti Színház mögött a Népszínház utca torkolatánál német Tigris-tankok. Üzletek, eszpresszók nyitva. Nagyvárosi forgalom. A József körúton csilingelnek a villamosok. Az úttét középen békelyes sereg vonul... Baross tér: a Cunard White Star amerikai hajózási társaság bezárt irodája előtt szálfaegyenek, remekbe szabott egyenruhájú tábori csendőr puskatással ütleget egy esetlenül bukdásoló, fekete ruhás, hetven év körülű öreg zsidó asszonyt. Kibomlott hófehér haja szétsziláltan lebeg az ősz verőfényben. Üzletek, eszpresszók nyitva. Nagyvárosi forgalom. Egyszerű hétköznapi.

Egyébként:

– A vasárnap sorra kerülő Ferencváros-Vasas-találkozó iránt rendkívül nagy az érdeklődés.

– Az Andrassy Színházban az 50. előadáshoz közeledik Teodor Rodet igen弹力óságos komédiája, a „Ne bízz a nőben”.

– Páncélrombolókat képeznék ki önként jelentkező harmadik korcsoportbeli leventékből.

– A „Jótékonyság Napjára” készül a főváros társadalma.

– A Kiskunságon délkelet felé visszavetették a bolsevistákat.

– Takarításhoz: VIM.

– Elsötétítés: 17.30-tól 6 óráig.

1944 októberé. Egyszerű hétköznapi. Hétköznapi fasizmus.

Szilágyi György

Révész Tibor

Moldova György regénye a pesti gettóról

(...) Oldalakat lehetne írni Moldova György szívbe markoló és döbbenetes erejű eléményregényéről. Ehelyett hadd idézzük csak a regény egyik legszebb fejezetének néhány mondatát, amikor az öreg zsidó rabbi a nyilasok által meggyilkolt Kotterba lengyel orvos temetésén a sír előtt imát mondott: „Aki mindig úton voltál, hogy a fogásba kerültek kiváltsad, hogy a vörvádak áldozatait segítsd, a messzi úti cél im, elébed sietett, hogy gyorsabban megtérj, és elrejtőzz üldözőid elől. Az ember, mint a fűszál, olyanok a napjai, reggel virágzik és estére elfonnyad, mint szálló felhő, mint a madár tűnő árnyéka, olyanok a napjai. De te, aki odaadtad lelkedet az éhezőknek, és a megalázotakat lecsillapítottad, a sötétségen is átvilágít szíved fénye, és a homály felragyog, mint a déli verő. Isten vezet örökké, lelked kínzó szomját eloltja, testedet újjászüli és megifítja, olyan leszel, mint öntözött kert és az el nem apadó forrás.”

Ahogy Moldova e halotti imát megírta, azt csak olyan író tudja, aki maga is egy volt az üldözöttekkel, aki nem felejtett, és azt akarja, hogy senki se felejtsen.

Zsadányi Oszkár

BRÓDY LÁSZLÓ Púrimi lakoma 1945-ben

Nem ettem húst már tudom, mióta,
S nem ettem burgonyát és kenyéret.
De képzeletem pompás lacikonyha,
Szagokat rágok, ízeket nyelek.

A sült zsír meleg illatát beszívom,
S mellé tepertőt képzelnem örööm.
A frisskenyér-ízt vendégségbe hívom,
S plantateámat hozzászürösööm.

Képzelt ebéd... Az álon fala szétdől,
Egytáléltet főz a néphonyhaüst.
Bab vagy borsó... Én majd a főzelékből,
Ha úgy lehet, nem eszem b betűst.

(...)

Felszabadultam

Legyen szabad e sora
rok írójának saját
egyéni felszabadulásáról is
pár sorban
megemlékezni. 1944
decemberében egy
Thököly úti ház lakásában bújtam meg.
Heteken át felelemben
éltem, minden ajtó-
csengetésre összereztem,
nem tudtam, ki jön és miért. Azután
elkövetkezett január 6-a, és orosz szavak
ütötték meg a fülemet: a Thököly út
külső része, ahol laktam, felszabadult. Az
első orosz katonától,
aki látta, hogy planateából sodrok cigarettát,
egy marék cigarettát kaptam. Este az
óvóhelyen ott ültem
végre a többi lakóval,
mert addig a légitámadások alatt is fent voltam
a lakásban. Szovjet katonák jöttek, és három férfit kértek munkára. Mivel az egész házban én voltam, aki néhány szót tudott oroszul, engem bíztak meg ideiglenesen ház parancsnokságával. Magam is elmentem egy kis munkára, és amikor másodszor kérte néhány embert, odaszóltam egy mellettekkel: „Most ön következik.”

A férfi, még az óvóhelyen is elegáns civil ruhában, így szólt:

– Kérém, én most szeretem le a katonaságtól, nagyon fáradt vagyok.

– Hol teljesített ön szolgálatot, milyen rangban? – kérdeztem.

– A vác Kiegnél egy munkaszolgálatos század parancsnoka voltam mint főhadnagy.

Erre előntött a düh:

– Igen? Hát én meg a szentendrei Kiegnél voltam mint munkaszolgálatos! Tehát, főhadnagy úr, nyugodtan mehet a szovjet katonáknak segítséget nyújtani.

Ekkor éreztem, hogy valóban felszabadultam.

Zsadányi Oszkár

TE VAGY
A TANU!

UKRAJNÁTÓL AUSCHWITZIG

KÖLSZÖNYELTETÉS

NAGYVÁROSI NAGY Vilmos

Szentendrei Városi Miniszter

Ny. Helyi Miniszter

SZERKEZETTŐL:

PÓR DEZSÖ

és

ZSDÁNYI OSZKÁR

IZRAELI

SZÍNES

A kommunizmusból vissza a kapitalizmusba

A földön csak egy országban érték el a kommunizmust teljes mértékben, és ez Izraelben történt.

Hogy történt a kommunizmus megalvósítása?

Az első kibucot a világon Dganjának hívták, 1909-ben alakult, és még mindig létezik. Ott nem létezett magántulajdon vagy pénz. mindenki annyit dolgozott, amennyit képes volt, és azt kapta, amit a kibuc megengedhetett magának. A tagok jogait egyetlen dolog szabályozta: a kollektívában töltött idő hosszúsága. Így osztották ki a lakásokat, bútorokat, és később a televíziókat.

Eleinte a ruhák is közösek voltak. Pénteken mindenki beadta a kibuc mosódájába, azután megkaptá a neki megfelelő méretű viselnivalót.

Egyszer volt, hol nem volt: mindenki annyit, amennyit akar

Mindenki a közös étteremben evett, természetesen ingyen. Mindez boldogan zajlott a múlt század hetvenes éveiig.

Az első változás az volt, hogy a gyerekek este a szülők szobájába mentek haza aludni.

A nyolcvanas évek végén megszűnt a világban az álkommunizmus.

A kibucokban is megváltozott a helyzet. A tagok pénzt kaptak, amiből bevásároltak, vettek ruhákat és minden, amit akartak.

Fennáll a kérdés, jobb-e így?

A kapitalista rendszer bebizonyította létjogosultságát. Jelenleg kocsikat tartanak a tagok, otthon érkeznek.

Úgy élnek, mint Marci Hevesen.

Arie Singer
Sydney

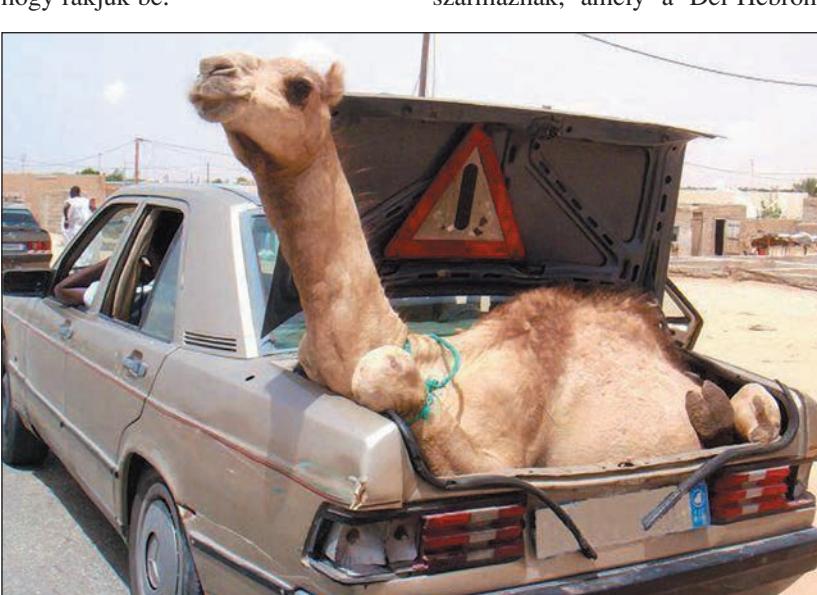
Az autójuk csomagtartójában szállított egy tevét két izraeli

Hány ember kell ahhoz, hogy tevét autóba ültessenek? Nem, ez nem egy vicc kezdete, hanem egy valós esemény, ami a Júdeai-sivatagban történt.

Chagai Tal Hod és barátja, Shachar dzsíptúrára indult Aradról, amikor útközben egy csoport beduinnal találkoztak össze, akik épp egy takaróval terítettek le egy sebesült tevét. Az állat valószínűleg lecsúszhatott egy szikláról.

„A nyolc beduin megpróbálta megmozdítani a tevet” – mondta Chagai a Walla híroldalnak.

„Segítettünk nekik felemelni a tevet, mire ők megérdezték, nem tudnánk-e elszállítani az autónkban. Néhány övvel vontattuk az állatot, és vagy negyedórán keresztül húztuk, mire végre sikerült odavonszolni a kocsihoz, de fogalmunk sem volt, hogy rakjuk be.”

A kép illusztráció

hegység közelében, Dakayke faluban él. Miután a tevét elszállították, a beduinok meghívta a két izraelit.

„De csak teát és kávét ittunk, és a fociról beszélgettünk, nem volt időnk teljes étkészésre” – mondta Chagai.

Másnap reggel Chagai lemosta a tevévör nyomait az autójáról. És hogy mi történt a tevével?

„Remélem, hogy a teve jobban van. Azt mondta nekem, hogy ha egy tevének eltörök a lába, annak annyi, de ez csak egy karcolás volt, szóval elni fog.”

Intelligens vizespalackot dobtak piacra

Izraelben kifejlesztett intelligens vizespalackot dobtak piacra, amely világít és vibrál, hogy emlékeztesse a felhasználókat a hidratáltságra.

Egy hozzá kapcsolódó telefonos alkalmazás lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy személyre szabott napi vízcélkötet állítsanak be.

A palack vibrál, a kupak pedig élénk színekkel villog, amikor a felhasználónak innia kell. Emlékez-

tetőket küld okostelefonra és okosrára is, amikor eljött az ivás ideje, és közli, hogy mennyi víz maradt a palackban – írja a nocamels.

Az Impacx októberben jelentette be, hogy az intelligens palackok gyártása érdekében együttműködési megállapodást köt a sportitalokat forgalmazó multinacionális Gatorade céggel. „Arra törekszünk, hogy piacvezetők legyünk az intelligens hidratáció területén. Elkötelezettek vagyunk a technológia iránt, amely egészséges és szokdalú termékét kínál ügyfeleink és partnereink számára” – mondta a cégnél.

Tal szerint a tevének a csomagtartóba való bepakolása után újabb hi-

mettlen dolog történt: a nyolc beduin is beszállt a kocsiba, hogy elkísér-

jék a tevet, írja a jpost.com nyomán a Kibic.

„Néhányan kívülről kapaszkodtak az autón egy sínbé, mások pedig bent voltak a tevével. Elvittük a táborthelyükre, körülbelül 4 km-re” – mesélte, és viccelődött: „Utána még arra is megkértek minket, hogy viagyuk vissza őket arra a helyre, ahol a szamaraikat hagyták.”

A beduinok a Ka'abane törzsből származnak, amely a Dél-Hebron-

Tűz volt, babám

Ultraortodox szélsőségesek tücat-jai megrongáltak egy buszt Jeruzsálem Meá Seárim negyedében, jelenítette a Ynet hírportál nyomán az ujkelet.live.

A lázadók kövekkel dobálták meg a járművet, kilyukaszották a gumiabroncsjait és betörték az ablakait. Ezt követően kövekkel és egyéb tárgyakkal is megdobálták a helyszíne érkező biztonsági erőket.

A buszsofőr nem sérült meg.

A Superbus társaság 71-es járata a környéken történt rendbontások miatt, ahol ultraortodox szélsőségesek utakat torlasztoltak el, kukákat gyűjtötték fel és járműveket rongáltak meg, letért az útvonalról és véletlenül behajtott a környék sikátoráiba.

A buszt végül a rendőrök és a Jamász különleges erők kimentették, a helyszínen pedig zavargás tört ki, az ultraortodoxok kövekkel dobálták meg a biztonsági erők tagjait, miközben azt kiabálták rájuk: Nácik!

Egy másik incidens során egy közel-utcában téglát dobtak egy rendőrautóra. Az eset során személyi sérülés nem történt, de az autó szélvédője betört.

A zavargás azután tört ki, hogy a rendőrség letartóztatott egy férfit, akit a város egyik okostelefonokat is árusító mobilüzletének felgyűjtésével gyanúsítanak. Az ultraortodoxok többsége csak úgynevezett kóser mobil használ, és tiltakozik az okostelefon árulására ellen a közösségekben. Ilyen zavargások az elmúlt években többször is előfordultak.

A kóser mobiltelefonok csak hívásokra és szöveges üzenetekre vannak konfigurálva, nincs rajtuk internet és alkalmazások. A rabbizottság dönt bizonyos telefonszámok letiltásáról, hogy ezekről a készülékekről ne lehessen elérni őket. Kijelölt telefonszámokkal is rendelkeznek, így a kóser számok könnyen azonosíthatók.

Izraelé a világ negyedik legerősebb hadserege

A US News & World Report év végi jelentése szerint az izraeli hadsereg erejét csak az Egyesült Államok, Kíná és Oroszország előzi meg a világon. A jelentés továbbá a hatodik legbefolyásosabb politikai hatalomként rangsorolja az országot.

A US News & World Report 2022-re vonatkozó összefoglalója alapján Izrael a világ 10 legerősebb, politikailag legbefolyásosabb és katonailag leg-

erősebb országa közé tartozik – írja a Times of Israel.

A kiadó azt is megállapította, hogy a zsidó állam az egyik leg-

erősebb nemzetközi szö-

vetséggel rendelkezik.

Összességében Izrael a világ 37. „legjobb” or-

szága az éves listán a 85

ország közül.

A jelentés Izraelt a ti-

zedik helyre sorolta a

legerősebbnek tartott országok között, mivel „következetesen uralják a hírek

főcímét, foglalkoztatják a döntéshozókat és alakítják a globális gazdasági

mintákat”. A lista élén az Egyesült Államok végzett, Kína és Oroszország előtt.

A US News & World Report úgy jellemzette Izraelt, hogy „az egyetlen zsi-

dó nemzet a világban”, és „egy kis ország a Földközi-tenger keleti partján”.

„Viszonylag kis mérete ellenére az ország nagy szerepet játszik a globális ügyekben. Az ország erős gazdasággal rendelkezik, számos vállás számára fontos hely, és feszült kapcsolatai vannak számos arab szomszédjával” – áll a közleményben.

Zsidó fundamentalisták és dzsihádosok baráti találkozója

A dzsenini menekülttábor lakóinak az esemény meglepő volt.

Az antcionista Neturei Karta nevében érkezett ultraortodox zsidók egyike kijelentette, hogy „palesztin zsidók vagyunk, palesztin és nem izraeli zászló alatt akarunk élni egy országban, ami a palesztin állam. Több száz évevel ezelőtt és a megszállás kezdete előtt együtt élünk Jeruzsálem óvárosában, és nem volt különbség zsidók és muszlimok között. Mindannyian egy apától, Ábrahámtól származunk, és boldogan élünk együtt.”

„Később jöttek a cionisták, és nyomást gyakoroltak, hogy szétszakítsanak minket, de mi elutasítottuk. Békét akarunk és nem a rasszista izraeli törvényt, amely veszélyt jelent a zsidók és a muszlimok életére. Nem számít, mennyi idő telik el, továbbra is kitartunk álmaink és közös céljaink mellett. Palesztinát akarjuk, fővárosával, Jeruzsálemmel és a Palesztin Hatósággal, hogy boldogan élhessünk.”

Amire bezárult az Ég kapuja...

Jákob Jichak Rabinowitz (1766–1813), Pzysha város rabbija kora legnagyobb kabbalistája volt, hívei „szent zsidónak” nevezték. Történt, hogy Szimche Bunem Bonhardt (1765–1827), a patikus szokatlan időben kereste fel a rabbit.

– Rebbelében! Hallom, Lengyel- és Oroszország rabbijai felkértek, hogy a kabbala mesterével, Jakob Jichák Horowitz rabbival, a lublini „Látóval” együtt vessek be minden égi befolyásotokat azért, hogy Napóleon győzze le Sándor cárt. Igaz, amit beszélnek?

– Szegény emberek – válaszolt a „szent zsidó” –, azt képzelik, ha Napóleon győz, a zsidók jogokat kapnak, nem lesz antiszemizmus, és ki tudnak törni a szegénységből. Nézd, Szimche Bunem – folytatta –, ez áll a Zohár könyvében: „Izrael fiai majd elszenvedik mind a szenvendést, a bánatot és a fájdalmat, s akkor jön a megváltás!” Azt terjesztik, hogy Napóleon Isten küldötte. Megváltást tőle remélnek. A lublini rabbitól és tőlem várjak, hogy viseljük a szenvendést, a bánatot és a fájdalmat... de abban egyáltalán nem vagyok biztos, hogy ha megtesszük, lesz-e megváltás.

Száz és száz faluban és városban zsidók ezrei áhították a nagy csodát.

Néhány héttel később azután a kabbala két „fejedelme” egyazon napon meghalt. A zsidók a kettős tragédia hírért bénultan és félelemmel fogadták.

A történetet követően Szimche Bunem Bonhardtot Pzysha rabbijává választották. A rabbi ellátogatott a két özvegy rebbecenhez (rabbifeleséghez), hogy tudakozdjon: történt-e misztikus rituálé. Kiderült, hogy igen, de nem úgy, ahogy a zsidók kérték! A teurgia misztikát arra alkalmazták, hogy Sándor cár győzedelmeskedjen! Ha nem lesz antiszemizmus – valották –, ha a zsidók gazdagok lesznek, eltávolodnak a Tórától, és a népek szokásai szerint fognak elni...

És Sándor cár valóban megverte Napóleont! Ez a két rabbi életébe került...

„Az égbolt az én trónusom, és a föld az én lábam zsámolya. (Jes. 66/1.) Izrael két küldöttje pedig ott állt az Ég Kapuja előtt – olvasta a rabbi a Zohár könyvéből. – Imádkoztak, vezekeltek, elmondta kéréstük. A szavak ekkor mint pillangók lebegtek az éterben. Isten szolgálattevő angyala, Metatron fogta a pillangókat, és feje fölre emelte őket. A pillangók az ég felé szálltak, fényáradattá változtak, amely széterről az égbolton. A mindenhol lenézett trónusról, és a küldöttek könyörgő imája ragyogott a népek fölött. A küldöttek ezután kimondták a titkos Isten-nevet. Ekkor a fényáradat hővá változott, és visszahullott a földre. Hullatja jegét, fagya előtt ki állhatna meg? (147. zsolt. 17) – hangzott az Égi Hang. – A hő beterítette Izrael küldöttjeit, és bezáródott az Ég Kapuja.”

Egy idő elteltével Szimche Bunem rabbit azzal a kéréssel keresték fel hívei, hogy tanítson nekik kabbalát!

– Miért akartok ti titkos tant tanulni? Kabbalát csak az tanulhat, aki betölte 40. évét, aki Tórát, Talmudot, Midrást, Ággadát és háláhát tud... S mellesleg, kabbalát csak mester és egy kiválasztott tanítvány tanulhat „párban”, különben csapás ér tanítót és tanítványt.

– De rebbe! – Az elkeseredett emberek bevallották, hogy a rabbi segítségével a kabbálából várnak magyaráratot a két jámbor „szent” hálárára. – Meghalt két „szent”! Jóságukhoz, jámborságukhoz nem fertékezték! Ilyen soros érdemeltek?

Szimche Bunem nem válaszolt, és azt sem árulta el, hogy a két rabbi a zsidók kérésének ellenében gyakorolt teurgiát... Elgondolkodott, majd így felelt:

– Azt kérdelek, mi van a két „szent?” Elmondok egy történetet:

A leghatalmasabb királynak volt két csodálatos lova. Nagy becsben tartotta, és félte őriztette őket. Az istállóban a lovak bokszainak ajtaja jókora lakattal volt lezárvva. A kulcsot a király őrizte. Uriel, a hűséges szolgá őrködött éjjel-nappal a bokszok előtt. Egyik éjszaka a királyt nyugtalanság fogta el. Lement az istállóhoz. Uriel ébren ült a lovak lelakatolt bokszai előtt, és mélyen töprengett valamit. – Mi foglalkoztat ennyire? – kérdezte a király. – Azon elmélkedem – válaszolta Uriel –, hogy ha beverünk egy szöget a fába, hová lesz az anyaga? – Csak gondolkodjál tovább, és vigyázd a lovaimat – mondta a király. Visszaballagott palotájába, de nem tudott elaludni, és ismét az istállóhoz vitte a lába. – Min török a fejed, Uriel? – firtatta. – Azon töprengék, hogy hová lesz a térszta, ha fánkot sütnek – felelte az őr. – Csak gondolkodjál ezen – biztatta a király. Megint elment, lepihent, de a nyugtalanság csak nem hagyta, és harmadszor is az istállóba indult. Uriel az istálló ajtaja előtt morfonfrozott. – Hát most min tépelődök? – tudakolta a király. – Azon töröm a fejem, hogy a lovak bokszainak ajtaja jól el van zárva, a reteszen a lakat érintetlen, a kulcs nálad, király! Itt ülöök, és éberen órködök – a két ló pedig nincs sehol! A két ló semmivé lett egy pilla-nat alatt!

– Rebbe, a két „szent” azért halt meg, mert beavatkoztak a zsidók sorsába, a történelem menetébe? – kérdeztek a hívek, miután meghall-gatták rabbijukat.

Szimche Bunem lehajtotta fejét, és szomorúan magyarázta:

– A két „szent” kimondta Isten titkos nevét, és erre megsemmisítétek! Ahhoz, hogy a zsidók kérését végre-hajtsák, nem kellett Isten Szent és kimondhatatlan Neve! Lelke megtagadt a titkos Név súlya alatt. „Az Örökkévaló színe elé idegen tüzet (vittek), amit nem parancsolt nekik.” (III.M. 10/1) Ez áll a Tórában:

„A Hozzám közel állók által meg-szenteltettem, és az egész nép előt megdicsőítettem!” (III.M. 10/3.) A mondat a két „szentre” vonatkozik! Kimondták a NEVET, és áldozattá váltak...

Szimche Bunem testét remegés járta át. Rádöbbent, hogy ő is „idegen tüzet gyújtott”. Félelem lett úrrá rajta: titkos tant tanított azoknak, akik még nem töltötték be 40. évüket, nem tudtak elég Tórat, Talmudot, Midrást, Ággadát és háláhát... Kabbalájuk sem volt szabad csoportosan tanítania.

Elbocsátotta az embereket. Egész testében reszketett, és akkor szobáját Égi Fény árasztotta el. Eltakarta szemeit, de a fény áthatolt tenyerén. Azután egyszerre mélyes csend és sötétség lett a szobában! Szimche Bunem rabbi érezte, amint a Halál Angyala a feje fölre emeli tűpallosát! Ekkor kezít az Égre emelte:

„Világ Ura! Te ismered ültötmet meg keltemet, messziről megérdemeltem gondolataimat! (139. zsolt. 2) Bocsásd meg szolgádnak, hogy idegen tüzet gyújtott! Kérlek, óvjál meg, nehogy megégeszen!”

Ám Szimche Bunem könyörgése előtt is bezáródott az Ég kapuja! Könnyek hullottak szemeiből... Ekkor megjelent előtte a két „szent” rabbi.

– Tud meg, Szimche Bunem – szólaltak meg –, „...nem hagyja buntetlenül az Örökkévaló azt, aki álságira veszi az Ő nevét!” (II.M. 20/7.)

Szimche Bunem rabbi megvakult!

– Lárm, a két „szent” után én is... – jájadt fel fájdalommal szívében. – Igen! Van még egy kapu: a fájdalom kapuja. De az nem az égben, hanem az ember szívében van! „Mindenn kapu bezárul egyszer, de a fájdalom kapuja sosem zárul be.” (Talmud Bava Micia 4) Igen! A megváltásra még várni kell!

Szimche Bunem Bonhardt rabbi a történet után még tizennégy évig volt Pzysha város rabbija.

Szerdócz J. Ervin főrabbi

Fény derülhet arra, mi történt Anne Frankkal a haláltáborokban

Egy január végén megjelent könyvben rabtársainak korábbi visszaemlékezései adhatnak teljes képet arról a fiatal lányról, aki akkor még nem sejthette, hogy mindenki ismerni fogja a nevét.

Anne Frank naplójára nem tér ki arra, hogy a 15 éves korában elhunyt lány mit élt át a haláltáborokban, azonban a január 27-en megjelent könyvnek (*After The Annex: Anne Frank, Auschwitz and Beyond*) köszönhetően, amelyben a még életben lévő egykorú rabtársai, illetve az időközben elhunyt túlélők korábbi vallomásai szerepelnek, egy lépéssel közelebb kerülhetünk az igazsághoz.

Westerbork

A Daily Mail által közölt részletek szerint a kötetben Anne Frank édesapjának, Ottónak korábbi beszámolója is szerepel, amelyben felidézte a haláltáborban tapasztalt borzalmakat, írja az Index.hu nyomán a Kibic. A férfi akkor elmondása szerint azt követően, hogy a Gestapo vonatra rakta őket, még nem gondolták, hogy a vesztükbe mennek, jökedvűek voltak. Elsőként Westerborkba mentek, ahol mindenkit meztelenre vetítették, hogy megnézzék, van-e bármilyen betegségük, tetvesek-e, majd azt parancsolták nekik, vegyenek fel kék overallt és klumpát. A munkatáborban heti hat napot kellett dolgozniuk tíz órában.

Annénak nehezebb fizikai munkát kellett végeznie, régi akkumulátorokat hasított fel vésővel és kalapáccsal. A könyv szerint mire a zuhany alá került, a bőre koromsötét volt a kosztól, szappant azonban sosem kaptak. Otto Frank egy vécékatárítóként dolgozott a rabtól kérte segítséget, hogy kisebbik lánya hozzá hasonlóan könnyebben munkát végezhessen.

„Anne nagyon barátságos volt. Azt mondta: »Bármire képes vagyok, nagyon hasznos lehetek.« Valóban elragadó volt, kicsit idősebbnek nézett ki, mint a fényképen, amiről a legtöbben ismerik, vidám és élénk volt. Sajnos nem volt belezőlős a munkájába” – emlékezett vissza az egykorú rab.

Egy volt fogoly, Rosa de Winter-Levy állítása szerint Anne édesanya olyannak tűnt, mintha lebénult volna, este rendszerint szappan nélküli mosott. Lányával ellentétben boldognak látszott, barátokká váltak, és sok időt töltött körülbelül Peter van Pelssel. Ahogy Winter-Levy kifejtette, a fiatal lány eleinte nagyon sápadt volt, de ennek ellenére vonzó is. Egy másik túlélő ugyanakkor a könyv szerint úgy emlékszik a Frank családra, hogy nagyon elvezetnek és tanácsolnak tűntek, Anne Frankot gyakran látták az apja karjába kapaszkodni.

Auschwitz

A Frank családot 26 nappal Westerborkba érkezésük után, 1944. szeptember 3-án – több mint ezer zsidó származású holland lakossal

Elhunyt Mózes Teréz

Hosszú szenvédés után Tel-Avivban elhunyt Mózes Teréz erdélyi magyar műtörténész, néprajzi író, a történettudományok doktora.

Mózes Teréz magyar műtörténész, néprajzkutató, a történettudományok doktora, a Körösvídiéki néprajzi kutatója, a nagyváradai zsidók történeti monográfiájának írója, a nagyváradai zsidók deportálását dokumentáló önéletrajzi vonatkozású publikációk és könyvek szerzője, a Körösvídiéki Múzeum muzeográfusa volt. Nevéhez fűződik a nagyváradai zsidóság történetét bemutató múzeumi gyűjtemény létrehozása az Aachvas Reinzsinagóból (2017) – közölte az Oradea Heritage munkaközössége. „Akik ismertük, szomorú szívvel búcsúzunk Mózes Teréztől” – tettek hozzá. „Nagy szomorúsággal búcsúzunk barátunktól, mentorunktól és a Tikvah Egyesület tiszteletbeli tagjától, Mózes Teréztől” – írták a váradi Tikvah Egyesület képviselői is. „Mély fájdalommal töltött el benneinket a hír, hogy 103 éves korában elhunyt Mózes Teréz, a nagyváradai Körösvídiéki Múzeum muzeográfusa, a néprajzi osztály vezetője... Örökre megmarad emlékezetünkben minden szakértelméért és nemeselekűségéért, minden pedig nagylelkűségért, amelyet műszemünknek adományozta néprajzi tárgyi lenyűgöző gyűjteményét (több mint 800 darabot, főként kerámiadényeket), valamint személyes könyvtárának több mint 2300 kötetét” – ezekkel a szavakkal búcsúzik a Körösvídiéki Múzeum közössége. Mózes Teréz már több esztendeje Izraelben élt, 2022. november 6-án tölle be a 103. életévet.

Mózes Teréz Szilágysomlyón született 1919. november 6-án. Családjával még gyerekként, 1928-ban költözött Nagyváradra, ahol a zsidó leánygimnáziumban, majd az Oltea Doamna Liceumban végezte tanulmányait. Kolozsváron, a Bolyai Tud-

mányegyetemen szerzett művészettörténeti, néprajzi, valamint francia nyelv és irodalom szakon képesítő oklevelet (1949), majd Bukarestben doktori címet. Egyéb életét a néprajznak, illetve az ország nyugati részén élő, azon belül a váradi zsidóság története kutatásának szentelte.

Fatal korától lenyűgözte a népművészeti világa: „Gyerekkorom óta tetszett a piacok hangsúlyára, ahol román, magyar, szlovák, rutén parasztember népviselere öltözve hozták portékákat, élelmiszereket, kerámikát” – nyilatkozta egy korábbi interjúban. A nagyváradai Népi Alkotások Házának i g a z g a t ó a k é n t (1955–1964) kiemelkedő volt a környék népi mesterségeinek megmentéseért tett erőfeszítése. Hasonlóan járt el akkor is, amikor a Körösvídiéki Múzeumban hozzájárult a Néprajzi Osztály létrehozásához, amelyet 1967-től ő is vezetett.

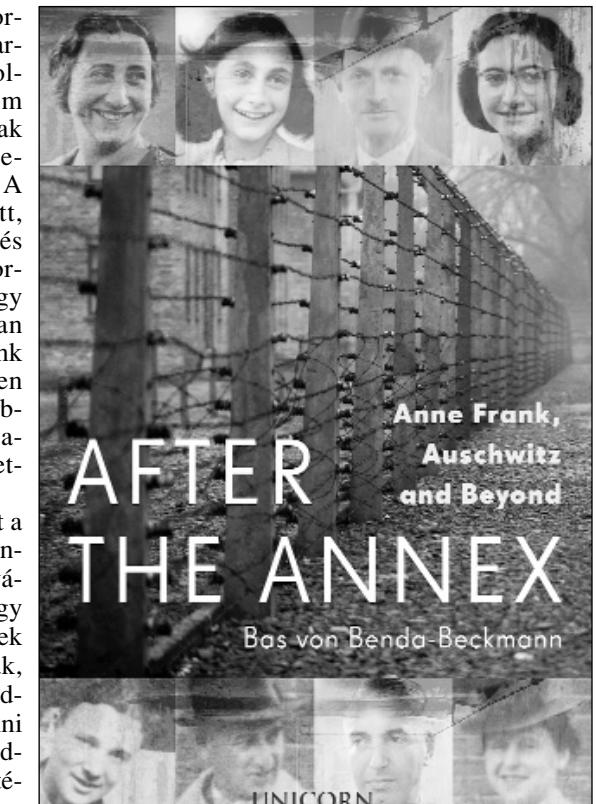
Élete során Mózes Teréz a szenvendései, fájdalmait, örömeit azok teljes egészében élte meg. Megjárta az auschwitzi, a riga-kaiserwaldi, a stutthofi koncentrációs táborokat, ezekben a lágerekben veszett el családjának egy részét, egy-egy darab önmagából, ezek előtt pedig 30.000 zsidóval együtt megtapasztalta a nagyváradai gettó borzalmas körfülményeit. Ezekből az élettapasztalatokból születtek meg később a Bevérzett kőtáblái és a Nagyváradzi zsidó című könyvek.

Mózes Teréz századik születésnapja alkalmából 2019-ben Száz hang Mózes Terézről címmel ünnepséget szerveztek Nagyváradon. A rendezvényen váradi diákok száz részletelet olvastak fel Mózes Teréz Bevérzett kőtáblák című emlékiratából. Az ünnepelt Skype-hívásban keresztül fogadta akkor a köszöntéseket.

(Megjelent Bihari Napló megyei napi lap internetes változatán, az Erdon.ro-n.)

Forrás: Körösvídiéki Múzeum

UNICORN

A Frank család végül három nappal később érkezett meg Auschwitzba, ahol Westerborkkal ellentétben már borzasztó körülmenyekkel kellett szembeszíníteni. „Az ajtók kitártultak, és azonnal hatalmas kiabálás és sikoltozás hallatszott a hangszórókon keresztül. Sok egyenruhás rendőr és katona volt a peronon. Mindenki együtt esett ki a vagonokból, holtak, betegek, gyerekek” – fejtette ki akkor Lenie de Jong-van Naarden.

Az egyik túlélő, Rosa de Winter-Levy korábbi visszaemlékezése szerint ledöbbent attól, hogy Anne Frank mennyire együttéről volt másokkal szemben, és sokszor sirt amiatt, amit látott. Végig kellett néznie többek között, hogy a táborban az elhunyt nők testét otthagyták fellögatva, illetve az újonnan érkezett rabok látványai is mélyen érintette őt.

A Frank család végül Bergen-Belsenben halt meg.

A Fabelman család

Steven Spielberg legszemélyesebb és legzsidóbb filmje a megbocsátásról

Fantastikus időszak áll Steven Spielberg mögött. Alig egy nappal azután, hogy a *The Fabelmans* elnyerte a legjobb drámai filmnek és a legjobb rendezőnek járó Golden Globe-ot, most kapta meg 13. jelölését az Amerikai Rendezők Céhétől, amivel megdöntött saját rekordját.

Spielberg évtizedeket töltött társzerzőként a felig önéletrajzi ihletésű, a filmkészítéshez való viszonyát és az antiszemita kapcsolatos tapasztalatait vizsgáló alkotás előkészítésén, amely egyfajta szerelmeslevél az édesanyához és visszatekintés dédelgetett családi emlékekre.

„Öt ember boldogabb most nálam” – mondta az Oscar-jelölt, amikor átvette az elismerést. „A nővérem, Anne, Sue és Nancy, édesapám, Arnold és az édesanyám, Lea, aki most is onnan fentről röhög rajtunk!”

„17 éves korom óta bujkálok a történet elől” – ismerte el. „Részeken meséltem el a pályafutásom során. Az E.T.-nek sok köze van hozzá, a Harmadik típusú találkozásoknak is, de soha nem volt bátorásom, hogy nyíltan elmeséljem, amíg Tony Kushner (a drámaíró/forgatókönyvíró) le nem ültetett, amikor a Mün-

chenen dolgoztunk, és azt nem mondta: Hallottam az életedről sztorikat, mesélj róluk! És elkezdünk beszélgetni.”

Az írás során Spielberg megbirkózott műltjának szellemeivel.

„Sokáig halogattam, hogy kitaláljam, mikor mesélnem el ezt a történetet, és akkor jöttem rá, amikor 74 éves lettem. Azt mondtam magamnak: Jobban teszed, ha most azonnal megcsináld. És nagyon, nagyon boldog vagyok, hogy megetttem” – tette hozzá.

A sajtószobában, a színfalak mögött, még inkább megnyílt az újságírók előtt.

„Azt hiszem, bizonyos értelemben meg kellett találnom a megbocsátást. A *The Fabelmans* a megbocsátás aktusa. Így tudtam megbocsátani, és így tudtak a szüleim megbocsátani egymásnak. Szóval ennek a középpontjában tényleg az áll, hogy képes legyek beszélgetni a múltammal.”

„Mindketten nagyon erősen és mélyen szeretjük a saját zsidóságunkat és a zsidóságot, részben ez kötött össze minket, amikor a Münchenen dolgoztunk” – mondja Kushner. „Mindez csak része volt annak a későbbi történetnek, amely egy zsidó családról szól. Fabelmanék azok, akit – és ezt könnyedén és büszkén vállalják és élík meg.”

Politzer Tamás

Állása, foglalkozása is volt...

...annak a munkaszolgálatosnak, aki szolgálat közben elhunyt. Ezt eddig nem tudtam... Mostanában lapozgattam, jobban mondva „górgöttem” a monitoron az e témaörben előbukkanó írásokat, és mit látok! Itt egy oldal, amelyik egy magyar kisváros 1944. novemberi, decemberi iratait kínálja olvasásra, azokat, amelyek az akkoriban a városban és környékén elhunytak nevét, más adatait, sőt, még az állását, foglalkozását is tartalmazzák.

Sokféle állás/foglalkozás volt bejegyezve: patikus, kőműves, lelkipásztor, konfliks, asztalos, borbény, tisztszelő, húztartásbeli, magánból, és így tovább. Igen, van tovább is. Egyre-másra bukkan fel sok-sok elhalt neve után az, hogy „állása vagy foglalkozása” munkaszolgálatos...

Szörnyű.

Nem tudtam, nem olvastam eddig sehol, hogy a munkaszolgálatra behívott (inkább kényszerített) honfiuk a patikus, kőműves, rabbi, fuvaros, asztalos, borbény és egyéb foglalkozásuk helyett önként választották volna a munkaszolgálatos állást/foglalkozást. Apám életrajza sem tartalmaz ilyetlen adatot...

Szörnyű.

Évek óta kerülgetem, ajánlgatom arra alkalmassnak, képesnek velt szervezetnek, hogy a huszonvalahány zsidóság elleni törvény mellé

szedjük már össze a gyalázat törvényeihez kötődő alsóbb rendű, végre-hajtást célzó sok-sok jogszabályt, legyen ezekből egy kódex. Különben elfeledi hatalom, egyház, ember és embertelen utód. És teljesebb lenne az a forrás, amelyen élt és virult a díszmagyaros üldözési politika... Tálon még arra is találnánk jogforrást, hogy a (kényszer)munkaszolgálatot valóban állásnak/foglalkozásnak kellett-e minősíteni...

Egy ilyen rubrika kiötléséhez sem kellett idegen hatalom écja, biztatása, kiötlötte azt a király nélküli királyság szorgos, eszes bürokráciája.

Szörnyű.

Ezektől még az is kitelt talán, hogy az ilyen „foglalkozás” közben életét vesztett személy foglalkozási ártalom áldozata lett...

Politzer Tamás

Az Igaz Emberek megsegítéséért

Az Igaz Emberekért Alapítvány 2022-ben is folytatta 30 ével előző megkezdett tevékenységét, anyagi források gyűjtését az Igaz Emberek számára. Ok azok, akik a második világháborúban, a nyilas terror idején a saját életük kockázatásával mentettek zsidó üldözötteket. A zsidó állam tiszteleteként és hálájáért kapták a Jad Vasem Intézettől a Világ Igaza kitüntetést.

Tavaly egy fő hagyott itt minket, januárban elhunyt Hódos Aranka. A köztünk élő kitüntetettek száma így 7-re módosult.

Az év folyamán telefonon, e-mailben, és ha lehetséges volt, személyesen is tartottak a kapcsolatot az Igaz Emberekkel. Az év során akut egészségi problémákkal is küzdöttek. Lábtörés és más betegség miatt kellett kórházban is lenniük, de szerencsére hazatértek otthonukba. Teljes létszámu közös találkozóra éppen az egészségi problémák miatt nem tudtunk összejönni, de aki tudott, eljött az Élet Menete sétára. A szervezőknek, az Élet Menete Alapítványnak köszönhetően villanyautóval tették meg az utat a Margit-szigetre és vissza.

Anyagi téren a 2022-es esztendőben sok nehézséget jelentett számukra elsősorban a magas infláció és az energiaárak megugrása.

Ebben az évben személyenként 250.000 Ft támogatást nyújtottunk.

A támogatásokat a beérkezett adományok tették lehetővé. Tavaly 14 magánszemélytől, hitközségektől, nagyobb összegben az EMIH-től érkezett adomány, összesen 1.399.000 Ft értékben. Jelentős összeggel, közvetlenül támogatta az Igaz Embereket a

Budapesti Zsidó Hitközség. A magánszemélyek jövedelemadójának 1%-ából 97.976 Ft adomány érkezett. Az alapítványnak csak a támogatások miatt fölmerült – döntően banki és postai – kiadásai voltak, a kuratórium tagjai ellenszolgáltatás nélkül végzik tevékenységüket.

Ezuton is őszinte köszöntünket fejezzük ki az adományozó magánszemélyeknek és zsidó szervezeteknek, valamint az adójuk 1%-áról az alapítvány részére rendelkezőknek. Megemlíttük, hogy alapítványunk 2022-ben a 30 éve tartó munkájáért az Élet Menete Alapítvány kitüntetésében részesült, megkaptuk a Kézdy György-díjat. A díjátadó ünnepségen egy kitüntetett is velünk örült az elismerésnek.

Kérjük régi adományozóinkat, hogy a nehezebb anyagi viszonyok között is tartsanak ki mellettünk, és reméljük, hogy újak is csatlakozni fognak hozzájuk. Bármilyen csekkésségeket szívesen fogadunk. Átutalás esetén az alábbi számlaszámra küldhetik hozzájárulásukat:

**Igaz Emberekért Alapítvány
1170704-20313964**

Az adomány bármelyik OTP-fiókban költségmenesben befizethető az alapítvány számlájára. Közhasznú alapítványnak igény esetén kiállítjuk a megfelelő adóigazolást.

A személyi jövedelemadó 1%-át az alábbiak szerint ajánljatják fel a Jad Vasem-kitüntetettek megsegítésére:

**Igaz Emberekért Alapítvány
Adószám: 18040094-1-43**

Az Igaz Emberekért Alapítvány kuratóriuma

Mesterséges intelligenciával dolgozzák fel a holokaust magyar túlélőinek tanúvallomásait

Mesterséges intelligencián alapuló módszerekkel dolgozzák fel a holokaust magyar túlélőinek tanúvallomásait az ELTE kutatói – közölte az egyetem az MTI-vel.

A magyar túlélők vallomásait a Deportáltak Gondozó Országos Bizottság (DEGOB) rögzítette 1945 és 1946 között. Az ELTE Társadalomtudományi Karán (TáTK) működő Research Center for Computational Social Science „Digital Lens” kutatócsoport most ezeket a jegyzőkönyveket elemzi új, innovatív módszerekkel.

A 2021-ben indított kutatás amellett, hogy segít pontosabb képet alkotni a DEGOB működéséről, a digitális szövegelemzés módszereivel társa fel a túlélők által használt nyelv legfontosabb jellemzőit, az üldözötés és a túlélés topográfiáját, illetve a tipikusan női és férfi nézőpontból lejegyzett tapasztatokat.

„Melyek a zsidó holokausttúlélők jegyzőkönyvekben használt nyelvezetének főbb jellemzői? Találunk-e jelentős eltéréseket a különböző túlélő csoportok között? Hogyan viszonyul a túlélők által használt nyelv a korra jellemző közbeszédehez, a korabeli sajtó nyelvezetéhez? A kutatás többek között ezekre a kérdésekre keresi választ a legmodernebb, mesterséges intelligenciával támogatott módszerekkel” – emelte ki a közleményben Barna Ildikó, a kutatócsoport társvitójével.

A kutatás másik irányára az üldözötés és a túlélés topográfiájával foglalkozik. Egyebek mellett azt vizsgálja, honnan deportáltak a túlélőket, milyen helyeken voltak a holokaust során, mi jellemzte a felszabadulás utáni időszakot, illetve hogy milyen útvonalon és hogyan érkeztek vissza Magyarországra.

Mivel a tapasztalatok szerint a férfiak és a nők sokszor eltérő nézőpontból ítélik meg a velük történteket, a kutatás külön figyelmet szentel a női és férfi tapasztalatok köztött különbségeknek (gendered experience) – írták.

A közleményben beszámoltak arról is, hogy a kutatócsoport Jeruzsálemben, a „Challenges In Presenting Holocaust Resources In The Digital Age” című workshopon már bemutatta a projekt honlapját, amelyen a történettudomány és a modern kori történelem iránt érdeklődők látványos, interaktív adatvizualizációk és térképek segítségével ismerhetik meg a kutatás eredményeit, a kapcsolódó publikációkat és előadásokat, illetve betekintést nyerhetnek a kutatás módszertanába.

Az EVZ Foundation, a European Holocaust Research Infrastructure és a Jad Vasem Intézet által rendezett nemzetközi workshop témája a holokaust forrásainak digitális feldolgozhatósága volt.

A találkozón tartott előadásában Barna Ildikó, az ELTE TáTK egyetemi docense, Szabó M. Alexandra, a Brandeis University PhD-hallgatója és Katona Eszter, az ELTE TáTK doktorjelölt tanársegédje a beregszászi gettóból elhurcoltak által bejárt útvonalakat bemutatva árnyalta az alapvetően Auschwitz-központú magyar holokaustnarratívát. A kutatók digitális térkép segítségével demonstrálták, hogy a deportálások földrajzi útvonalai elemzési eszközöként is felhasználhatók a történetírásban. (MTI)

NAPTÁR

Február 17., péntek	Sváti 26.	Gyertyagyűjtés: 4.51
Február 18., szombat	Sváti 27.	Újholdhirdetés Szombat kimenetele: 5.57
Február 21-22., kedd-szérda	Sváti 30. – ádár 1.	Újhold
Február 24., péntek	Ádár 3.	Gyertyagyűjtés: 5.02
Február 25., szombat	Ádár 4.	Szombat kimenetele: 6.08
Február 28., kedd	Ádár 7.	Zájin ádár

APRÓ. HIRDETÉS

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szérda 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniimplantá-tumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Heumann macesz rendelése országosan (kóser, strasbourg-i főrabbinátus): paszkacentrum.hu/koser, 30-991-9941.

Fiatal, életrevaló, hívő férfi keres olyan idős bácsit, nénit, akik segítségre szorulnak. Teljes ellátással, idővel, szeretettel gondoznám őket. 06-70-392-4354.

Órajavítás, faliórák felújítása garanciával. Jung Péter, VII., Garay u. 45. 06-70-505-5620, www.jungoras.hu

Gondozónői képzéssel rendelkező hólgy kedvezményes áron vállal: takarítást, főzést, bevásárlást, teljes körű ellátást, ügyintézést, gondozást. Autóval rendelkezem. 06-20-932-0983.

Középkorú hólgy életjáradéki szerződést kötne, ottlakással is. 06-30-868-6334.

Régiségek, műtárgyak és antik tárgyakból álló hagyaték felvásárlása azonnal, készpénzben. DÍJ-TALAN ORSZÁGOS KISZÁLLÁLÁS! Festmények, szőnyegek, bútorok, ékszerök, porcelánok, szobrok... Varga István régisékereskedő, műgyűjtő. Rugexpert Kft. Weboldalunkon leinformálhat üzletkötés előtt. Üzletünk: 1136 Budapest, Hegedűs Gyula utca 4. 06-70-775-7804, WWW.RUGEXPERT.HU

Hólgy eltartási szerződést kötne, akár ottlakással is. 06-30-411-3660.

Gyűjtő venne békelyegyűjteményt, postai képes levelezőlapot. Telefon: 06-1-322-8439, 06-20-522-5690.

A Sirim kórus dalai túljutottak a Lauder falain

Bíró Eszter énekesnő és Rév Kata judaisztika-héber tanár vezetésével a budapesti Lauder-iskolában működő Sirim gyermekkórus mára széles körben ismertté vált. Nem is csoda, hiszen rendkívüli munkát végeznek: Föld Sándor hangszerelésében különleges, korszerű formában dolgoznak fel és tesznek szabadon elérhetővé, azaz közkinccsé zsidó liturgikus dalokat, izraeli műveket, jiddis és ladino nyelvű énekeket. Interjú Bíró Eszterrel és Rév Katalával.

Kezdjük az elején! Milyen előzményei voltak a Sirim kórus megalkulásának?

Rév Kata: A Lauderben, ahol hosszú évek óta tanítok, 2018-ban kértek meg arra, hogy a judaisztika keretében készítsék tantervet az általános iskolai harmadik osztályos diákok énekórájához, amelynek keretében zsidó liturgikus és izraeli dalokat sajátíthatnak el. A tananyagot el is készítettem, így a harmadikosok heti egy judaisztikai énekkörjában már a tananyag része egy énekkönyv, amely minden zsidó ünnephez kapcsolódóan tartalmaz dalokat. De rögtön a munka elején az akkori judaisztika vezetők javaslata megismerkedtem Bíró Eszterrel, aki profi énekesnő, s akinek a Lauderbe járnak a gyerekek. Mint kiiderült, jól egymásra találtunk szakmailag, hiszen akkoriban Eszter épített a problémával küszködött, hogy habár sok-sok gyönyörű héber és jiddis dal, liturgikus ének létezik, a gyerekek az iskolában mindig csak ugyanazt a két-három héber dalt tanulják és ismerik. Erről a problémáról beszélgettünk, és kitaláltuk, hogy ha egyszer nincs, akkor hát nekünk kellene csinálnunk egy gazdag hanganyagot ezekből a dalokból. Eszterrel együtt kerestünk dalokat, sőt vállalta, hogy Föld Sándorral elkészítik a zenei alapokat és a stúdiófelvételt. Majd arra kérte, hogy keressék az iskolában jó hangú gyerekeket, aikik fel tudják énekelni a dalokat stúdióban.

S ebből a munkából lett is CD-lemez?

R. K.: Igen, az első lemeünk ebből született, négy-öt gyerek énekelte föl a dalokat, köztük Eszter kislánya, aki akkor még alsós volt, ma már kilencedik osztályos. Az még csak sábbáti dalokat tartalmazott, aztán nagyon hamar kijött a második, amely a modern Izrael megalapításának 70. évfordulójára készült, s amire a leghíresebb izraeli dalok közül válogattunk, így rákerült például a Jerusalajim sel zahav vagy a Halleluja. Aki kíváncsi rájuk, ezeket a felvétleteket és a későbbieket is minden megtalálja az internetes YouTube videomegosztón és a Spotify-on is.

S végül is hogyan jött létre ebből a Sirim kórus?

R. K.: A két lemez megjelenése után a Lauder-iskola több rendezvényen felléptünk azokkal a gyerekekkel, aikik a stúdióban a dalokat énekeltek, s Eszterrel a fellépések nyomán formálódott meg bennünk a gondolat: miért ne lehetne kórust alapítani?

Bíró Eszter elfoglalt énekesnő-

A Sirim kórus

ként és színészöként miért tartotta fontosnak, hogy részt vegyen az iskolai kórus munkájában?

Bíró Eszter: Ennek először személyes okai voltak, hiszen ahogyan Kata említette, a Lauderbe járnak a gyerekek, s azt hittem, hogy én majd a kislányomtól fogok olyan héber dalokat elsaítani, amelyeket ők tanultak a suliban. De ez nem igy történt, hiszen évekkel ezelőtt a héber énekkötöttség még gyerekcipőben járt, dacára annak, hogy nagyon erős a Lauderben a zeneoktatás, az iskolának saját klezmerzenekara is van. A héber nyelvű dalok éneklése azonban nem volt olyan népszerű, mint manapság. Pedig 1989 óta a szarvazi zsidó táborok programjának az együtt éneklés igen fontos része. Mára azonban meg változott a helyzet, hiszen az éneklés nemcsak népszerű a Lauderben, de presztízsértéke is van. Büszke vagyok rá, hogy a Sirim kórust már iskolán kívül is kezdi megismerni, hogy a gyerekek egyre több meghívást kapnak. Például tavaly felléptünk az Élet Menedéken, az Izrael-napon (jom hácmáut) a Szent István parkban, az Izraeli Kulturális Intézetben és a Heti TV chanukkai műsorában.

Vallási szempontból milyen jelentőséget tulajdonít az együtt éneklésnek?

B. E.: Nagyon fontosnak tartom, mert az a tapasztalom, hogy a dalok, a liturgikus énekek révén a gyerekek sokkal közelebb kerülnek a zsidó világhoz, a zsidó tradíciókhöz, és ezáltal a zsidó identitásuk megelésséhez. Az éneklés által részeséivel válnak a hagyománynak és a hagyomány átadásának. Nekem is a Klein Ervin és Mayer Erika vezette Bethlen téri gyermekkórus alapozta meg a vallás és a dalok iránti elkötelezettséget, és a mai napig tartó barátsgok is odakötnek. Kata pedig Lisznyai Mária Anna Frank kórusának volt a tagja, így mind a ketten tudjuk, hogy mit adhat egy zsidó gyerekkórusban való éneklés. Nemcsak a dalok és a héber nyelv tanulásában vagy a csapatmunka megértésében játszhat szerepet, de meghatározó, akár életre szóló barátságok is kialakulhatnak.

Ügy fogalmazott, először személyes okai voltak, hogy részt vett a kórus megalapításában és működtetésében. Később már más okai is voltak?

B. E.: Igen, szakmai okai. Ugyan-

is kiderült számomra, hogy lényegében hiánypótló lehet, amit csinálunk. Hiszen a lemezeink által nemcsak a lauderes tanárok és gyerekek, de a magyar zsidó közösségek vagy akár családok is tudnak mire támaszkodni egy-egy ünnep megtartásakor, meg-hozzá igényes zenei megszólalásban, a jövő „énekesei”, a gyerekek hangján. Tematikusan építjük fel a lemezeinket, eddig öt készült el: a Sábáti és az Izraeli dalok után következett a Hanukai és a Peszahi, majd tavaly őszre elkezdődött az Öszi ünnepek dalai is ros hásáná, jom kippur, szimchát torá és szukkot dallamaiból. Horányi Gábor, a Lauder Javne-iskola igazgatója kezdtől támogatta és segít a munkánkat, a belénk fektetett bizalma rettentően fontos számunkra, nélküle nem valósulhatott volna meg ez a kezdeményezés.

Mi volt Föld Sándor szerepe a munkában?

B. E.: Mivel az interneten sajnos sok igénytelen zenei alapra felénekt héber dal található, Sándornak, aki többek között a Kaddis című mű zeneszerzője, kezdtől fogva az volt az elkezelése, hogy kizárálag igényes, magas szakmai színvonalú hangszereléssel szólaljanak meg a dalok. Elő hangszerékkel kísért, lemezenként egységes stílusú és színvonalú dalok kerültek ki a keze alól. Büszkék vagyunk rá, hogy például egy teljes széderést le lehet vezetni a mi énekeinkkel. Olyannyira, hogy már tőlünk függetlenül is elindultak a dalok a maguk útján. A Bálint Ház még a peszachi Haggadáját is úgy szerkesztette meg, hogy a dalainak QR-kódjai szerepelnek az imák mellett. Így nemcsak a Lauderben, de már sok más helyen is a mi felvételeinket használják egyes zsidó ünnepeken.

R. K.: Eszternek igaza van, hiszen amikor elkezdtük a közös munkát évekkel ezelőtt, akor nem is gondoltuk, hogy eljutunk idáig. Azaz lesz egy kiváló kórusunk, amelynek dalai túljutnak az iskola falain és önnálló életre kelenek.

Miben nyilvánul meg a kórus népszerűsége az iskolában?

R. K.: Most már ott tartunk, hogy szűrünk kell a jelentkezőket, vagyis felvételiztetni kell őket. S úgy jönnek a diákok a felvételire, hogy kívülről fújják a Sirim dalait, ami egyrészt elköpesztőn jó érzés nekünk, másrészt óriási eredménye a kórus munkájának.

Mi a munkamegosztás önök közt?

R. K.: A Lauder tanáraként én vagyok az, aki az iskolában foglalkozom a gyerekekkel.

B. E.: Hozzával és Sanyihoz először készítettem a lemezeket, minden zenei munka, koncepció tartozik, de persze én is bemegyek az iskolába, amikor csak tudok. Rész vesz a Sirim kórus nyári taborain, ahol – amellett, hogy kirandulunk, fürdünk, játszunk – természetesen dalokat tanítunk, a fellépéshez tartozó mozgást, klipeket forgatunk és lemezeket veszünk fel a gyerekekkel. Ezeken segítünk a koncertszervezésben és mindenben, ami épp felmerül. Katával a közös munka nagyon könnyű, mert hasonlóan gondolkodunk zenéről, zsidóságról és a gyerekekéről is. Bízom benne, hogy a kórus egyre nagyobb sikereket érhet el, növelve a gyerekek önbizalmát, a közösségi erejét, és a mi hitünket is abban, hogy a magyar zsidóság nem veszti el teljesen a gyökereit, hogy tovább élhet a hagyomány, továbbviszik a gyerekek.

Kácsor Zsolt

SPÁNN GÁBOR

Színesség

Az Új Élet rendszeres olvasói régebbi írásaimból tudhatják, hogy az egyetlen küzdősport, amit 60 éve űzök, az az ulti. Aki most felszísszen, hogy miért nem testi sportot említtettem, annak felhívom a figyelmét arra, tudhatná, hogy szinte valamennyi testi sport balesetveszélyes, de olyat még az éleben nem hallottam, hogy egy kártyásnak ráesett a lábára a piros 7-es, és ezért gipszelni kellett.

Minden csak azért mondta el, mert a történet kártyázással kezdődött. Jó 10 ével ezelőtt volt nekem egy partim, aminek a kuriózumát az adta, hogy negyedik játékosunk nőből volt. A több mint 60 év alatt, amit általtam, annyi partnerem volt, amiből ma egy legalább 1%-os pártot is össze tudnék hozni. Viszont az öt számjegyű játszótársaimból fennállásom alatt összesen három volt nő. Kettő belőlük sajnos már az égi leosztásra várhat. Történetem hősnőjével 1-2 éven át játszottam, majd az a parti robbant. Az illető hölg szakmát és férjet váltott, és elköltözött az ország egyik csúcskébe, másik játékosnál kisbabával született, és piros ász helyett töltött pelenka várta. Egykor játékostárnőmel nem szakadt meg teljesen a kapcsolat, mert eleinte még korunk e-postagalambján, az ún. Messengeren még néhány évig felkészítött név- és születésnapjaimon. Kb. 7-8 éve nem hallottam róla.

Valamelyik nap a feleségem felsikoltott, hogy gyere ide, és ezt olvasd el.

Előkerült az interneten az egykor ultiamazon, és írt nekem. Nem szóhűséggel, de a tartalmát valósághűen leírom.

Kedves Gábor, a segítségedet kérem. Legutóbbi élettársammal csúnán összevesztünk, botránys válas lett belőle, és nagy társaságban, nyílt színen lebüdöszidőzött (itt jegyzem meg, hogy a hölg életében rajtam kívül szerintem csak filmen látott zsidót). Folytatom: Abban kérem segítségedet – tudván, hogy te gyakorló zsidó vagy –, remélem, tudod, hogy ki városunk rabbija, talán ismert is, és megkérned-e arra a színességre, hogy adjon nekem egy írásos igazolást arról, hogy nem vagyok zsidó, mert feljelentem az illetőt.

Mikor ezt elolvastam, első pillanatban úgy éreztem magam, mint Lótné, amikor hátranézett. Relatíve hosszú életem során volt olyan nőismerősöm, aki azzal a kéréssel fordult hozzáim, legyek segítségére abban, hogy betérhessen. Zsidó fiút szeretett, annak vallásos családjá volt, így ő is szeretett volna zsidó asszonnyá lényegülni, de nem ismerte az ehhez szükséges eljárást. Én megnyugtattam, hogy boldogan segítek, összehozom rabbival, aki a nem kis procedúrát végigcsinálja vele. De ne féljen, mert ha a lelke is zsidóvá kíván lenni, ugyan sok kihívásal néz majd szembe, de abban urológussal való találkozás nincsen.

Mikor felcsúcstáltam, a biztonság kedvéért megkérdeztem a feleséget, ő is úgy tudja-e, hogy Magyarországon MÉG senkinek nem kell igazolnia azt, hogy nem zsidó. Megnyugtatott, hogy igény bizonyára van rá, de rendelet, istennek hálá, nincs.

Természetesen „félreugrottam” a válasz elől, de mivel óvatos ember vagyok, eldöntöttem, hogy a közeljövőben felkeresem a lakásunktól egy sarokra lévő katolikus templomot, és megkérdezem a plébániót, nincs-e kedve velem ultizni?!

PURIMI KLEZMERÉSZ KONCERT

A Nyitott Baráti Kör szervezésében

*A Frankel Zsinagógaban
2023 március 5. vasárnap
18 órakor*

*Sztárvendég:
Nógrádi Gergely*

Jegyek a felszínén: 3.000 Ft

*Jegyek elővételben kaphatók a Budai Micve Klubban
(Frankel Leó út 49., I. emelet, 11-es kapucsengő)
Március 1., szerda, 17–19-ig*

V
i
c
c
(?)

**A villanyszámla szerint otthonomban részecskegyorsító működik,
a gázszámla szerint Alaszkán lakom, a vízszámla szerint otthon uszodát üzemeltetek,
bár a fizetésem szerint munkanélküli segélyből élek.**